

УДК 355.43

Т. А. Сутюшев, В. Ю. Панченко

СУТНІСТЬ, ЗАВДАННЯ, ПРИНЦИПИ ТА ПОБУДОВА ІЗОЛЯЦІЙНИХ ДІЙ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК У СПЕЦІАЛЬНІЙ ОПЕРАЦІЇ З ЛОКАЛІЗАЦІЇ ТА НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Наводяться поняття сутності та побудови ізоляційних дій у спеціальній операції оперативно-тактичного рівня з локалізації та нейтралізації внутрішнього збройного конфлікту, у якому незаконні збройні формування на фоні спровокованих масових безладь спрямовують свої дії на ескалацію конфлікту з порушенням міжнародного гуманітарного права, що потребує негайного введення миротворчих сил. Надається перелік завдань та принципів ізоляційних дій, пропонуються пріоритетні види їх ведення.

Постановка проблеми. Практично кожний збройний конфлікт видозмінює або породжує нові форми та способи застосування військ. Так, практикою була вироблена і залишається пріоритетною форма ведення оперативних дій по врегулюванню внутрішніх збройних конфліктів – “спільна спеціальна операція”. Елементом такої операції стали спеціальні військові дії. За останні роки на основі накопиченого бойового досвіду в наукових виданнях було опубліковано безліч матеріалів, які відображають погляди російських та вітчизняних військових фахівців на ведення сучасних спеціальних військових дій. Вихідною передумовою цьому стало те, що традиційні тактичні форми, такі, як наступ і оборона, вже не охоплювали всього обсягу завдань збройної боротьби з противником, що діяв партизанськими методами. Виникло протиріччя між необхідністю мати високі щільності сил та засобів на вирішальних напрямках при допустимому ступені їх розосередженості та необхідністю, у разі обмеженої кількості військ (сил), вести бойові дії на широкому фронті. Особливо це протиріччя проявляється під час виконання завдання з ізоляції району проведення спеціальної операції з локалізації та нейтралізації внутрішнього збройного конфлікту (ВЗК).

Як уже зазначалося у попередніх наукових статтях одного з авторів даної статті, це завдання доцільно покласти на “ешелон ізоляції” як елемент оперативного шиккування тимчасового об’єднаного угруповання військ. На жаль, на сьогоднішній день не існує статутних джерел, які б окрім загальних положень надавали рекомендації з конкретним описом тактики дій зазначеного ешелону. Тому в статті автори висвітлюють свої погляди на ведення ізоляційних дій, вихідною передумовою для чого має стати розроблення їх теорії, а саме вихідної емпіричної та теоретичної основи. Підґрунтям цьому повинно бути визначення основних понять ізоляційних дій, таких, як сутність, завдання, принципи, побудова та способи, а також їх місце і зміст у системі спеціальних дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Хоча прямої загрози виникненню ВЗК на сьогодні не існує, але вона може бути спровокована за відповідним сценарієм, наприклад, що був наведений у статті [1], в регіонах нашої держави, які при певних обставинах можна буде розглядати як потенційно-кризові. У виданні [2] вітчизняні військові науковці зробили спробу узагальнити матеріали стосовно способів спеціальних військових дій у ВЗК. Але більшість з них притаманна підрозділам збройних сил, кількісний та технічний потенціал яких значно відрізняється від того, що є у внутрішніх військах МВС України. Деякі з них надаються у загальному вигляді, без конкретного опису їх здійснення та аналізу ефективності. Також способи спеціальних військових дій були надані відомими російськими військовими фахівцями у науковій статті [3]. У статті [4] висвітлювались погляди на ведення оборони в сучасних умовах, які можуть бути основою для побудови ізоляційних дій. Однак у всіх наведених відомих джерелах відсутні визначення сутності, завдань, способів та побудови ізоляційних дій, не наводяться також їх місце і зміст у конкретних за замислом спеціальних операціях. У науковій статті [5] розглядалися деякі проблемні питання, пов’язані з використанням кількісного потенціалу внутрішніх військ, та було започатковано визначення можливої тактики дій ешелону ізоляції у спеціальній операції з локалізації та нейтралізації ВЗК. Було запропоновано варіанти взаєморозташування ешелону ізоляції з пошуково-ударним ешелonom (ПУЕ) та їх бойових порядків, однак тлумачення зазначених понять стосовно ізоляційних дій також не наводилось.

Метою статті є визначення наведених вище понять та змісту ізоляційних дій під час проведення спеціальної операції з локалізації та нейтралізації внутрішнього збройного конфлікту.

Виклад основного матеріалу. Спеціальна операція з локалізації та нейтралізації ВЗК, як зазначалося у статтях [2, 6], може складатися з кількох етапів, кожен з яких буде вимагати проведення конкретних заходів. У ході розвідувально-пошукових

дій у підготовчий період інформація стосовно розташування таборів бойового злагодження протиправних сил, наприклад незаконних збройних формувань (НЗФ), їх місць тимчасового перебування, зосередження основних зусиль бойовиків має стати ключовою для побудови ізоляційних дій. На початку першого етапу операції для проведення ізоляції району ВЗК підрозділи з районів зосередження можуть здійснювати марш у райони очікування. Після уточнення завдань за даними рекогносцирувальних груп вони висуваються у смугу ізоляції, яка може поділятися на взводні, ротні та батальйонні ділянки відповідальності. Розподіл цих ділянок пов'язаний з прогнозованими напрямками просочування та прориву НЗФ, перекриття яких буде проводитися із застосуванням певних способів дій. Кінець першого етапу операції має визначатися досягненням інформаційної переваги, і в тому числі встановленням інформаційного контролю як у районі спеціальної операції, так і навколо нього, що буде сприяти реалізації одного з наведених у науковій статті [1] принципів оперативно-тактичної концепції – “глибока локалізація операційного району”.

Виходячи з цього сутність ізоляційних дій має полягати у створенні зони безпеки на території, що прилягає до району ВЗК, виключенні поповнення НЗФ резервами, недопущенні входу та виходу НЗФ за межі зони безпеки ВЗК.

Завданнями ізоляційних сил мають бути: встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду; обмеження свободи пересування населення і руху транспортних засобів та їх огляд; виявлення НЗФ та виключення їх просочування через смугу ешелону ізоляції.

Що стосується *основних принципів ізоляційних дій*, то вони можуть бути сформульовані таким чином:

– спільне залучення різновідомчих сил і засобів для виконання завдань ізоляції району спеціальної операції (наприклад, у прикордонному районі – сил і засобів Державної прикордонної служби, а при загрозі скоєння терористичних актів – сил і засобів Служби безпеки України);

– зосередження основних зусиль з ізоляції на загрозливих напрямках;

– ведення ізоляційних дій як розосередженими, так і зосередженими силами з максимальним використанням можливостей маневру, як військами, так і вогнем із застосуванням для цього потенціалу авіації військ;

– використання потенціалу повітряної компоненти повітряно-ударного ешелону [5] для забезпечення повної ізоляції операційного району;

– пов'язання тактики ізоляційних дій з диференційованим підходом до визначення глибини ешелону ізоляції залежно від

розташування та умов спеціальної операції, прогнозованих напрямів і характеру намірів противника та особливості взаєморозташування ешелону ізоляції і повітряної компоненти пошуково-ударного ешелону [5];

– забезпечення максимальної безпеки мирного населення при продовженні його життєдіяльності в районі ВЗК і особливо при перетинанні ним смуги ешелону ізоляції.

Оскільки основними розрахунковими тактичними одиницями сил ізоляції будуть зведені підрозділи батальйонного та ротного рівнів, побудова ізоляційних дій має включати:

- бойовий порядок;
- систему позицій, рубежів, районів;
- систему вогню;
- систему інженерних загороджень.

При побудові ізоляційних дій необхідно враховувати пріоритет застосування тих чи інших видів оборони та охоронення залежно від особливостей ділянок смуги ізоляції та сил, якими вони займаються. Стосовно ізоляційних дій оборонного характеру, то виконання їх завдань має здійснюватись для:

- сил ешелону ізоляції – **позиційною обороною;**
- сил ешелону ізоляції та повітряної компоненти ПУЕ – **позиційною та маневреною обороною;**
- сил повітряної компоненти ПУЕ – **мобільною обороною з використанням мобільних засобів, насамперед, аеромобільних, на важкодоступній місцевості.**

У спеціальній операції оперативно-тактичного рівня побудову ізоляційних дій доцільно в цілому здійснювати з використанням можливостей розосередженої оборони. Перевага такої побудови в тому, що підрозділи порівняно обмеженими силами у смугі ізоляції зможуть дійсно контролювати значну територію. У статті [5] було запропоновано декілька схем взаєморозташування ізоляційних та пошуково-ударних сил у смугі ешелону ізоляції та їх **бойових порядків** залежно від прогнозованої чисельності НЗФ і наявності власних сил. Але одним з пріоритетних питань, що потребує наукового обґрунтування, залишається побудова їх углиб. Зазвичай глибина створюється за рахунок розташування позицій та рубежів у другому ешелоні оборони з метою, як правило, відновлення системи вогню, яка була порушена в першому ешелоні, та проведення контратак.

Досвід сучасних бойових дій збройних сил підтвердив перевагу у зосередженні основних зусиль саме у других ешелонах та резервах підрозділів. Але за браком сил і засобів побудову ізоляційних дій усе ж таки доцільно здійснювати в один ешелон з послідовним розташуванням підрозділів на кількох рознесених по фронту і в

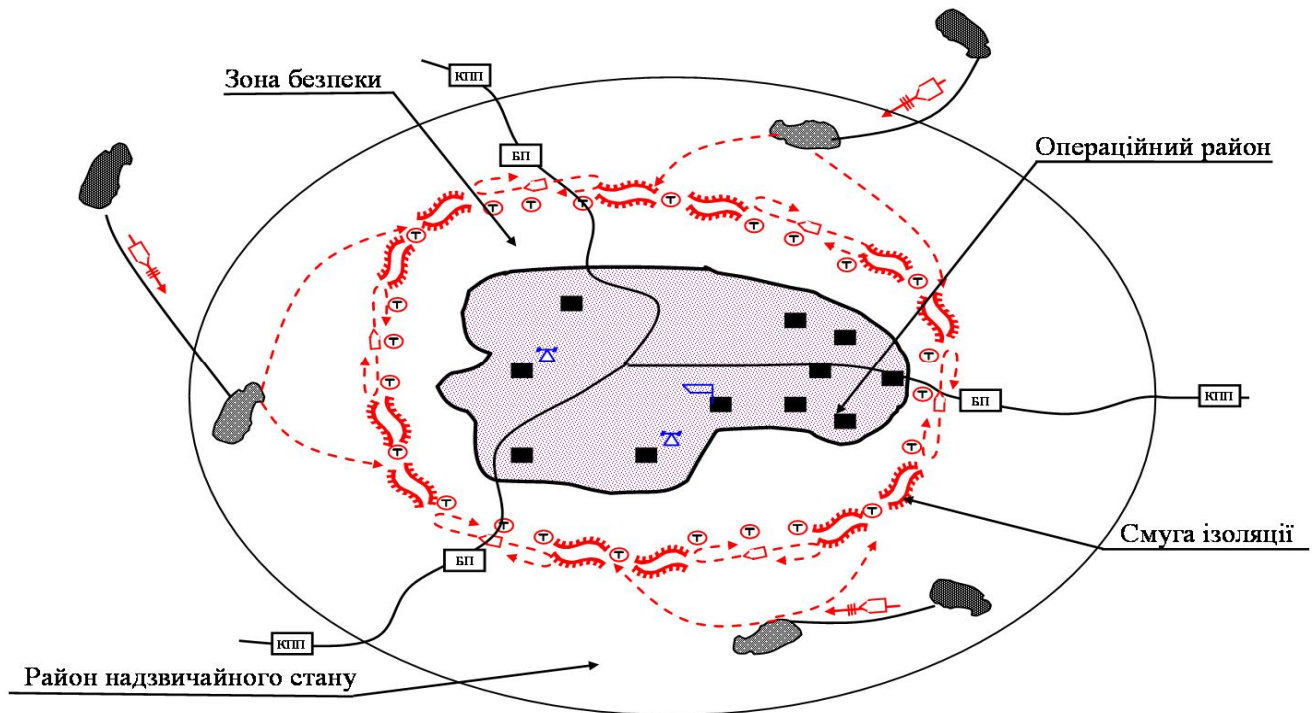

Рис. 1. Вихідний бойовий порядок ешелону ізоляції (варіант)

глибину осередкових ділянок, на відстань ефективного вогню стрілецької зброї.

Незалежно від напрямку руху НЗФ підрозділ, який більш віддалений від осередку бою, може розглядатися як резервний. Гнучкий маневр та перегрупування підрозділів для проведення контратак у фланг і тил противнику, особливо при веденні дій мобільною обороною, мають забезпечити їм високу живучість та спроможність в короткі строки зосереджувати зусилля на загрозливих напрямках. З цією метою необхідно заздалегідь визначати рубежі розгортання для контратак; припустимо, при проведенні операції у прикордонному районі призначати у резерв і мобільні групи від Державної прикордонної служби.

На ділянках осередкової оборони у смугі відповідальності ешелону ізоляції доцільно вести **позиційну оборону**. Для попередження обходу противника з флангів у проміжках на віддаленні кинджального вогню від підрозділів ефективно має стати вогнева засада. На загрозливих напрямках для прикриття відкритих проміжків та флангів підрозділів з метою недопущення вклинення або прориву противника в глибину оборони, а також для рішучих маневрених дій не виключається створення бронегруп. На рис. 2 зображено варіант осередкової позиційної оборони на окремих ділянках смуги ешелону ізоляції.

Поряд з перевагами побудови ізоляційних дій на ділянках осередкової оборони в неї є і недоліки, і перш за все це значні проміжки між підрозділами. Тому на ділянках спільної відповідальності ешелону

ізоляції та повітряної компоненти ПУЕ раціональним буде використання переваг сполучення позиційної та маневреної оборони (див. рис. 3).

Використання переваг **маневреної оборони** для знищення НЗФ можливе шляхом послідовних оборонних боїв та охоронних дій на заздалегідь намічених і підготовлених в глибині рубежах у поєднанні з контратаками. У результаті таких дій можливо змусити противника просуватись у напрямку бойових порядків зі стійкою позиційною обороною із заздалегідь підготовленими "вогневыми пастками". Знищення противника в цих пастках може бути забезпечене своєчасно введеними у бій резервами.

На ділянках смуги ешелону ізоляції, що контролюється повітряною компонентою ПУЕ, ведення охоронних та оборонних дій має вирішуватися застосуванням **мобільної оборони**. Цілі таких дій досягаються за рахунок високої рухомості військ, що дозволяє швидко зосереджувати зусилля на загрозливих напрямках. Основу такої оборони можуть складати аеромобільні дії, які полягають у сполученні повітряно-наземних дій зі швидким створенням рухомих заслонів, резервів різного складу, а також завданням ударів зброєю авіації військ (вертольотів). При цьому слід урахувувати, що вертольоти можуть бути уражені не тільки засобами ППО, але й вогнем стрілецької зброї. У цьому випадку їх посадкові майданчики доцільно розташовувати в глибині оборони, ближче до флангів ешелону ізоляції, що забезпечить їх охорону та збереження бойової живучості вертольотів.

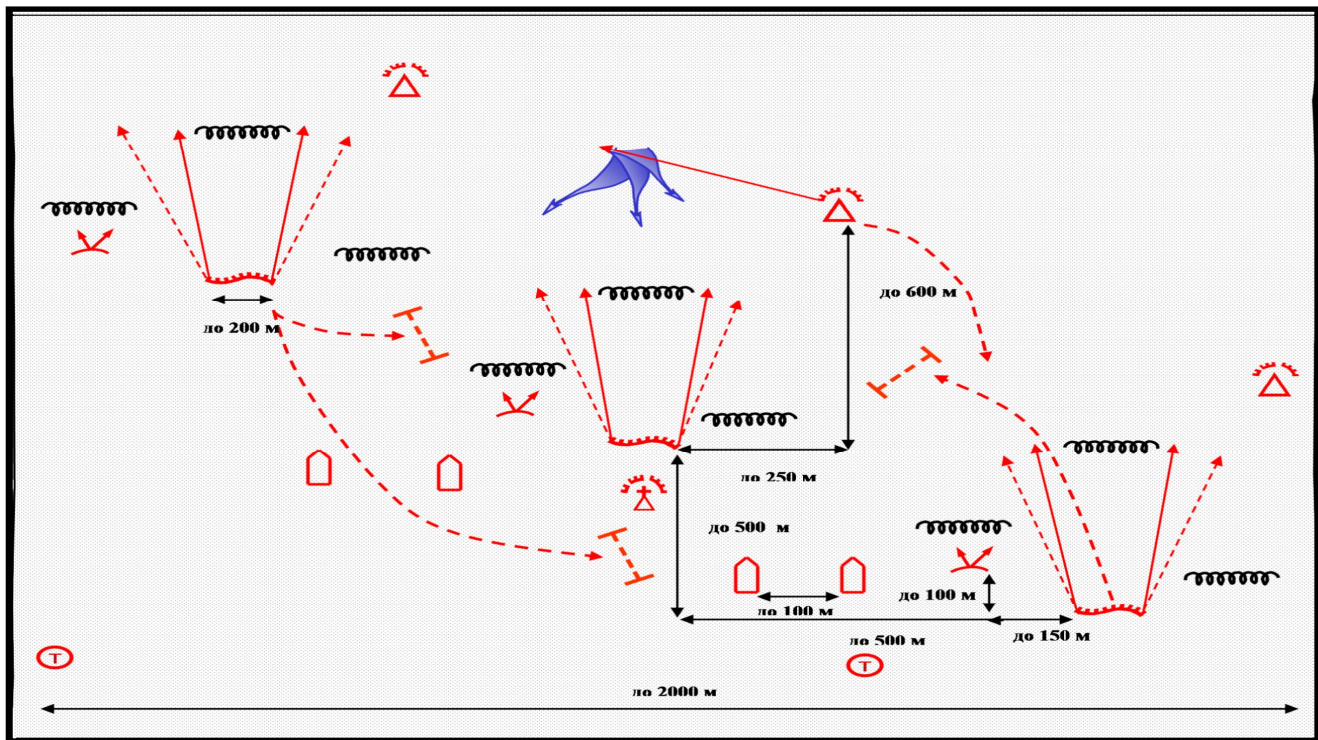

Рис. 2. Варіант осередкової позиційної оборони на окремих ділянках смуги ешелону ізоляції

Система позицій, рубежів, районів у побудові ізоляційних дій має свої особливості. Система позицій, рубежів являє собою вогневі позиції сил і засобів підрозділів, які доцільно розташовувати потай, розосереджено і так, щоб можна було з них вести вогонь на граничну дальність та уражати противника фланговим, перехресним і кинджальним вогнем високої щільності, мати вогневий зв'язок між собою і створювати вогневі пастки. Лінійне їх розташування неприпустиме. Підрозділ у сторожовому загоні (заставі) займає рубіж, на якому обладнуються основні, за наявності часу – запасні позиції, а для чергових вогневих засобів – тимчасові вогневі позиції у смугі охорони.

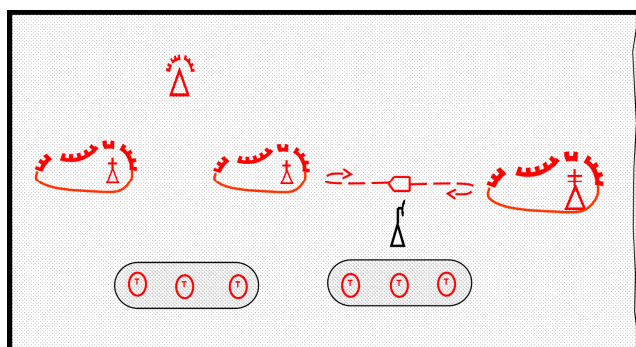

Рис. 3. Варіант сполучення позиційної та маневреної оборони на окремих ділянках смуги ешелону ізоляції

Система районів призначена для забезпечення передислокації, розташування та безпосереднього бойового застосування підрозділів з метою

затримання просування противника, відбиття його атак перед переднім краєм та знищення в глибині району оборони. Вона може включати: райони очікування, райони розташування резервів, райони оборони і сторожової охорони та інші. Розосередження підрозділів у цих районах повинно забезпечити найменше ураження їх високоточною зброєю противника, можливість проведення маневру силами і засобами та вогнем.

Система вогню може включати: ділянки зосередженого вогню, зони суцільного багаточарового вогню перед переднім краєм, на флангах та у проміжках між підрозділами, ділянки завдання вогневих ударів бортовою зброєю вертольотів, підготовлений маневр вогнем. Весь цей перелік має являти собою складники так званої “зони бойового впливу”. Будується вона з урахуванням вогневих можливостей усіх видів зброї підрозділу і приданих вогневих засобів, у взаємодії з вогнем авіації та у поєднанні з інженерними загородженнями і природними перешкодами. З метою введення противника в оману стосовно системи вогню і розташування вогневих засобів можуть призначатися маршрути руху кочуючих вогневих засобів. Поза зоною бойового впливу можуть бути підготовлені ділянки для ведення вогню бортовою зброєю вертольотів авіації військ, тобто вогневими засобами вищестоящего командира. У зв'язку з тим, що в цій зоні на окремих напрямках при спробах масованого прориву може накопичуватися другий ешелон противника або його резерви, доцільно цю зону позначати “зоною потенційної загрози”. Порядок

пораження об'єктів-цілей у цій зоні при їх просуванні у напрямку ешелону ізоляції повинен забезпечувати час, потрібний для планування їх остаточного поразення власними вогневими засобами ешелону ізоляції.

Система інженерних загороджень може створюватись перед переднім краєм, у проміжках і на флангах у поєднанні із системою вогню, природними перешкодами, з урахуванням маневру як своїх підрозділів, так і сусідніх. Вона може являти собою мінні поля, вузли загороджень, завали, інші протипіхотні перешкоди, підготовлені до зруйнування (мінування) об'єкти. Основу системи загороджень мають складати мінно-вибухові загородження.

Висновки

Наведені у статті поняття можуть бути базою для подальшого розроблення вихідних теоретичних основ теорії спеціальної операції, а саме її елементу – вихідних теоретичних основ ізоляційних дій, що передбачають побудову ідеалізованого об'єкта цього складника теорії і встановлення відповідних закономірностей ізоляційних дій.

Список використаних джерел

1. Сутюшев Т. А. Принципи стратегії внутрішньої воєнної безпеки держави та оперативно-тактичної концепції застосування сил і засобів у внутрішньому збройному конфлікті / Т. А. Сутюшев // *Честь і закон*. – 2008. – № 2. – С. 3–6.

2. Колесніков В. О. Розвиток поглядів на підготовку та проведення спеціальних операцій у збройних конфліктах / В. О. Колесніков, А. М. Кривошеев. – 2-ге вид., доповн. – Суми: видавничо-виробниче підприємство “Мрія-1” ЛТД, 2004. – 280 с.

3. Воробьев И. Н. Специальные войсковые действия в вооруженном конфликте / И. Н. Воробьев // *Военная мысль*. – 2000. – № 1. – С. 6–7.

4. Воробьев И. Н. Оборона по принципу очаговых действий / И. Н. Воробьев, Н. Ф. Кузнецов // *Военная мысль*. – 2000. – № 2. – С. 47–49.

5. Сутюшев Т. А. Взаєморозташування ізоляційних та пошуково-ударних сил військ під час проведення спеціальної операції з локалізації та нейтралізації внутрішнього конфлікту / Т. А. Сутюшев, В. Ю. Панченко, П. В. Пістряк // *Честь і закон*. – 2009. – № 4 – С. 10–12.

6. Сутюшев Т. А. Сутність, завдання, принципи та побудова пошуково-ударних дій внутрішніх військ у спеціальній операції з локалізації та нейтралізації внутрішнього збройного конфлікту / Т. А. Сутюшев, П. В. Пістряк // *Системи озброєння і військова техніка ХУПС ЗСУ*. – 2009. – № 4 (20) – С. 17–21.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2010 р.